

מִרְן רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה הֵרֵב חַיִּים יַעֲקֹב גּוֹלְדוּיְכַמּוּ זצ"ל

קְדוּשֵׁי יִשְׂרָאֵל

"וימכרו את יוסף לישמעלים בעשרים כסף" (בראשית לז, כח).

"כל אחד מהם נטל שני כספים לקנות מנעלים לרגליהם, שנאי יעל מכרם בכסף צדיק ואביון בעבור נעלים" (נעמוס ב', וז) וילקיש שם.

"ארוי הלבנון אדירי התורה, בעלי תריסין במשנה וגמרא גיבורי כוח עמליה בטהרה הנם קדושי מלכות הרוגי עשרה ועל אלה אני בוכיה ועיני נגרה וכו'".

בעצם קדושת היום המכפר ובעיטוף אימה ויראה של דין, פורצת אנקתינו - נהייתנו על תשפוכת דם צדיקים הרוגי מלכות, עיני העדה, מאירי דרכה באפילת עקלקלות נתיבות גלותינו. מציאות איומה זו מקפלת בינות הרוגיה יסוד ושורש לגלות כולה ולצרותיה אשר יתחוללו בתלמידי תלמידים של עשרה הרוגי מלכות אלו אשר מפאתם חשכו עינינו באורך הגלות, וכמאמר המקונן "כהנה וכהנה הוסיפו בני עוולה לענות בגערה בסקילה שריפה הרג וחנוק כי יוכל לשערה, נותרת ממנה יאכלו אריות שה פזורה וכו' "טוב ה' ולא יוסיף עוד ליסרה". יסוד הפורענות הלזו טמון במכירתו של יוסף, "ופתח באלה המשפטים וחשב מזימת וגונב איש ומכרו ונמצא בידו מות יומת וכו' וקרא לעשרה חכמים גדולים, איה אבותיכם אשר אחיהם מכרוהו ובעד נעלים נתנוהו וכו' ואתם תשאו עוון אבותיכם".

אך מוטל על כתפותינו משא כבד לנסות ולהבין מהו פשר הנעלים שבעוון עגום זה. ועוד מדוע דווקא עיני העדה בעלי תריסין הם הנענשים בגופם. ידועים דברי חז"ל שהלכה שעשיו שונא ליעקב, וכל זאת למה.

וננסה לירד לאושיות השנאה, דדרשו חז"ל "למה נקרא שמו הר סיני שממנה ירדה שנאה לעובדי כוכבים" (שמו"ר ב', ד' שבת פט). ופירש שם בעין יעקב "שבשביל התורה והמצוות שאנו מקיימים הם שונאים אותנו יותר מכל האומות", ומהו ביאורם של דברים.

יסוד סיבת תכלית הבריאה הינה לפענח את חידת החומר, לפצח ולפרוץ את מעלת החומר וליתן לנקודות האור להאיר אור רוחני על פני הארציות אשר בה הם טמונים, להראות לעמים את יופיה של שכינתא ואתה מחיה את כולם, גילוי האור מתוך החושך מוכרח הוא משום שהכל ברא לכבודו, מכבודו של מקום להיחשף מתוך עב הענן של

החומריות.

טרם הבריאה שכינתו יתברך ממלאת כל העלמין כולם וצימצמה עצמה כדי להיטיב עם בראיו שיגלוהו וימליכוהו עליהם.

תפקיד רב ונישא זה ניתן לעם ישראל בנתינת התורה - "עם זו יצרתי לי תהילתי יספרו" (ישעיהו מג', כא') ומקום התמלאות יעוד זה הוא בארץ ישראל אשר המצוות התלויות בה הם המגלות ביתר שאת את אור ה' הנחבא בעבודת האדמה הנראית כגשמית ביותר ונראים לעין כל קרני הוד המחיים את הכל.

עם ישראל השוכן באהליו על פני המדבר חי חיי נס ועוסק בתורה הנשמעת מפיו של משה המקבל תורה מסיני, וצרכיו הגשמיים ניתנים בלחם אבירים, מימיו נשאבים מימי הבאר ומוקפים הם בעניי כבוד ואינם ראויים עדיין למלאת חפץ זה.

זמן דור הדיעה ההולך במדבר דור זריעה הוא אשר מתוכו נבטו וצמחו אותן כוחות פנימיים נפלאים אשר בכוחם ומתוך הארתם יכולה להתקומם מלכות ה' על עם ה' בארץ אשר עיני א-להיך בה.

"ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה וגו' אולי אוכל נכה בו ואגרשנו מן הארץ" (במדבר כב', ו') - ושם במדרש רבה "לא היה מבקש אלא לגרשם שלא יכנסו לארץ", חיי הנזירות והפרישה מן הטבע של עם ישראל במדבר לא הן הפריעו את מנוחת נפשו של בלק, נזירות זו אינה סתירה להנהגת הגוי בעולם, הנהגה מלאכית אינה מפריעה לחיים הארציים של אומות העולם. אך אמנם התנהלות החיים של "אנשי קודש" - העובדה שעם ישראל מבקש לו ארץ ונחלה אשר בה ועליה ימליכו את הקב"ה קידוש חיי הגשם והעלאת החומר לשרשו זהו הדבר אשר קומם את אומות העולם כנגדנו עד כדי ויקץ מואב מפני בני ישראל' (במדבר שם). מלחמת האומות מכוונת בעיקרה נגד עם ישראל בארצו נוגדת את מילוי היעוד של הגילוי כי 'לית אתר פנוי מיניה'. ועתה לכה ארה לי וגו'. מאידך גיסא אף אין שליטה לאומות בקדושה הפנימית של ישראל אלא רק מכוח השיתוף של החיים הארציים בעבודת הבורא. טומאת עשיו ברצונה לפגוע מקדושת ישראל תופסת את נקודת האחיזה של ישראל בחיי הארץ. רק על ידי המגע של ישראל בגשם נוצרת נקודת המגע והחיכוך עם קליפתו של עשיו, ואך דרכה חותר הוא לחדור אל פנימיות העם, ועל ידה עלול הוא לגדור.

אין קללתו של בלעם יכולה לחול על עם ישראל החי חיי פרישות על טבעיים במדבר ומדובק באופן מוחלט בקדושה בריך הוא.

"ועתה" דווקא מתוך בקשת ישראל באותו הזמן להכנס לאותה מערכת של קיום מצוות בארץ ישראל, האחזות הקדושה בחיי הגשם שמא התם תוכל קללת בלעם להשיגם.

אולם זהו הייעוד ושורש תקפו של תפקיד עם ישראל בארצו, לעסוק בחומר ולקדש החומר ולקדש את החולין, ובאם מתקיים יעוד זה הרי חפצא של חולין נהפך לחפצא של קדושה ועור הבהמה נהפך לגוילין של ספר תורה ואין ידי עשיו שולטות.

אולם אם ח"ו "רפו ידיהם מן התורה", אם חל נתק כלשהו בין חיי המעשה לחיי העם אזי מתעורר כוחו של עמלק לחדור מבעד לאותה פירצה, "והיה כאשר ירים משה

ידו וגבר ישראל" (שמות יז', יא') על ידי קידוש חיי החולין והעלאת מעשי הידיים כדוגמת "שאו ידיכם קדש", מתנערים מאליהם כוחות עמלק ומתבטלת מעצמה שליטת כוחות הטומאה.

חלומו הראשון של יוסף "והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה והנה קמה אלומתי וגם ניצבה והנה תסובינה אלומותיהם ותשתחוינה לאלומתי" (בראשית לז', ז'). ודרשו חז"ל "אתם כונסים פירות ואני כונס פירות שלכם רוקבים ושלי עומדים" סגולה מיוחדת לו ליוסף שכס אחד יתר על אחיו, כוח העמידה היציבה בתוככי "השדה", שיאה של הארציות מתגשם בחיי השדה, רשות אשר החלת הקדושה עליו קשה היא עד מאוד, יוסף נתון במידה מרובה של עזוז נפש לשמר גחלתו וטהרתו על אף הסביבה הזרה לו לחלוטין.

ולא עוד אלא אף יותר מכך נחון הוא בסגולה נפלאה להשפיע על סביבותיו ע"י תעצומות רוחו ולספחם אליו. דמות דיוקנו של אביו צופה ומתראית לו לא זו בלבד שהוא עצמו לא יחטא אלא אף לגדור פרצת העריות אצל המצריים בעלותו לגדולה בארץ שטופת הזימה הלזו.

לא בכדי בחרה ההשגחה דווקא בו שיהא הוא הסולל את הדרך לאביו, אחיו וכל בני ישראל בגלות מצרים, הוא זה המכשיר את הקרקע לגלות זו ומבלעדי הכשרה זו עד כמה היתה נראית היא שונה.

יוסף הוא האיש המוכשר באופן מיוחד ביותר להאיר את אותן מבואות אפלים ולפדות את נצוצות הקדושה מכבלי גלות החומר, פירותיו של צדיק אינם נרקבים אלא מתעלים הם לשורשם במקום הקודש אשר שם אין הטבע שולט בהם ע"מ לכלותם.

"ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב אל לבן שלחני אל מקומו ולארצי" (בראשית ל', כה'), "משנולד שטנו של עשיו שנא' והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשיו לקש" (עובדיה א', יח') "אש בלא להבה אינו שולט למרחוק - משנולד יוסף בטח יעקב בקב"ה ורצה לשוב" (רש"י שם).

"ויהי לי שור וחמור וגו' " (בראשית לב', ו') - שור זה יוסף שנא' "בכור שורו הדר לוי" (דברים לג', יז') ובן בנו של יוסף עומד לכלות את עמלק שנא' "ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב" (בר"ר שם). המלחמה בעשיו ובקליפת עמלק נערכת ע"י כך שירים משה את ידו, ע"י העלאת הגשם למדרגת הרוח העלאת הידיים אל הקודש.

ידיו וביתו של יוסף כוחם גדול במשימה זו, אמנם כל ביתו של יעקב הינם אש אך ע"מ לשלוט למרחוק זקוקים אנו ללהבה, אש התורה שבאהלי יעקב דיה היא לעצמה ואין לעשיו בה שום נקודת אחיזה, אך עדיין חסר בה השליטה למרחוק. במרחקים אשר אינם בהישג יד אהלי יעקב אין בכוח האהל לגבור על השדה, אין עדיין בכוחו לנצח את חיי המעשה ולהעמידם על יסוד שורשם.

לתקן עולם במלכות שדי, השראת השכינה בכל פינה בעולם בתוך השכבות העבות של הגשמיות זקוק ביתו של יעקב ושל ישראל ללהבתו של יוסף.

"וירא ה' כי סר לראות וגו' ויאמר אל תקרב הלום של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש היא" (שמות ג', ה') "וכך אמרו בכל מקום שהשכינה

נגלית אסור בנעילת הסנדל, כן ביהושע וכן הכהנים במקדש לא שמשו אלא יחפים" (רמב"ן שם). נעליו של אדם חוצצות הם בינו לבין הארץ. המנעלים החופים את רגלי האדם הם המפרידים בינו לבין הארציות, אך כאשר ארציות זו מהווה כלי לקדושה כאשר פורץ בעדה אור החיים, אזי אין עוד צורך בחציצה, אדרבא צריך האדם להדבק ולכלול עצמו בקדושה הבוקעת ועולה מתוך הגשם שהרי זהו ייעודו.

יסוד תבנית תכונתו של יוסף הלא היא הסרת הלוט האופף והמסתיר את החולין, בקיעת חריץ הבוקע את הפרגוד העוטה את הקודש, אף בתוך זוהמת מצרים הוא סולל וכובש את הדרך לעם ישראל היורד לגלות והופכה לכעין אדמת קודש. משנמכר יוסף, הורגש מעתה ביתר שאת הצורך לחצוץ בעד חיי הנפש שלא יזדהמו ח"ו בחולין שבעיסוק הארצי.

מרגע שנמכר יוסף החלו הפירות להרקב, הגשמיות משתלטת ומתרחקת ממקורה הרוחני ואין פירותיה איתנים וברי עמידה. קללת הבורא לאדם הראשון "ארורה האדמה בעבורך" (בראשית ג', יז) "לא תוסף תת כוחה לך" (בראשית ד', יב), מתעצמת ומתחזקת וכוחה מתרבה והולך, שוב אין הארציות מצמיחה כוחות רוחניים בני קיום וממילא זקוקים השבטים למנעלים שיחצצו בין הארציות הלזו לבין רוחניותם.

תפקידו של עם ישראל בגלות לדלות את כוחות הקדושה די בכל אתר ואתר ושכל אומה ולשון, לזקקם ולצרפם לקדושה.

עיני העדה - רועי האומה תפקידם הוא לתור ולמצא מקום מנוחה ולהצביע על מקום האור בתוך האפילה את אותו בקיע בחומת הברזל הגשמית אשר בעדו יפרוץ העם לשלהב את הניצוץ, דוקא תפקיד זה הוא המעורר את ההתנגדות הגדולה ביותר באומות העולם אשר רק הולכת וגוברת.

אילו היה בכוחנו את כוחו של יוסף במלא הדרו לא היו ידי עשיו יכולות להפריענו מלמלאת משימה נשגבה זו.

הפירוד שנוצר במכירת יוסף הוא הינו הגורם לסילוקם של צדיקים אשר הם המבטאים את כוחו של יוסף שבכל דור ודור, את המשמרים כבבת עינם את קדושתו של ישראל אף בעיסוקם בשפיר ושיליה הנראים כארציים גמורים.

וממילא תפקידנו נהפך לקשה עד למאוד ולצערנו שוב ח"ו יכולות לשוב ולגבור ידי עשיו. ובכך נסתיים פיוט "אלה אזכרה" בזעקה עד לב השמים.

"דברת בית יעקב אש ובית יוסף להבה הן עתה קש אורם פדה חי זעוק קומתם בביעור יום הבא כי יסכימו להרוג עשרה צדיקים וכו'".

נישא מרום ענינו ונתפלל, חנון הביטה ממרומים תשפוכת דם הצדיקים ותמצית דמים תראה בפרגודך, והעבר כתמים קל מלך יושב על כסא רחמים.